

УДК 378: 027.7

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-115-119

КОНДРАТЕНКО Ганна Григорівна –кандидат педагогічних наук, заступник директора Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5035-4355>
e-mail: h.kondratenko@kubg.edu.ua**ПЛОХОТНЮК Олександр Сергійович** –кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії Навчально-наукового інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0444-1615>
e-mail: alexandr.plokhotnuk@gmail.com

МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО БАКАЛАВРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасне суспільство в умовах нестабільності і кризи через пандемію COVID-19 вимагає від усіх сфер діяльності переусвідомлення традиційних форм і пошуку нових. Освіта одна із перших, хто намагається змодельовати, що буде в тренді у майбутньому. Адже негативні і позитивні уроки й наслідки пандемії, уже змінили сучасний стан освітнього процесу всіх його складових в умовах нової реальності. Безперечно цінним залишається людський ресурс у цьому процесі, у тому числі якість професійної підготовки в аспекті музичної освіти, яка має працювати на випередження.

Проблема формування творчої особистості залишається однією з найактуальніших у музичній педагогіці, тим більш важливо вона звучить на сучасному етапі в аспекті музично-виконавської діяльності майбутніх бакалаврів музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музично-виконавська діяльність, її різновиди та шляхи оптимізації досліджуються у мистецтвознавстві, музичній педагогіці та у мистецькій освіті. Дана проблема розкривається через дослідження музичного виконавства, інтерпретації, методики роботи над виконанням музичних творів. Ця тематика досліджувалась в аспекті музичного виконавства у працях Л. Баренбойма, М. Давидова, Т. Когана, В. Медушевського, Г. Нейгауза, В. Остроменського, В. Ражнікова, Г. Ципіна та ін.). Психологічний ракурс музично-виконавської діяльності представлений у психології музичної діяльності, де науковцями виокремлюється особистий і процесуальний ракурс питання (Л. Бочкарьов, К. Платонов, Ю. Цагареллі та ін.).

Значний науковий доробок присвячений аспекту музично-виконавської діяльності у

музичній педагогіці вищої школи в роботах О. Березовської, Г. Карась, В. Лабунець, Л. Масол, Моїсєєвої, О. Олексюк, Г. Падалки, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін. Проблеми формування творчої особистості майбутнього фахівця у галузі музичного мистецтва присвячені дослідження Н. Білої, А. Болгарського, І. Івасишин, Т. Стратан, Н. Ткачової, О. Ростовського, О. Рудницької та ін.

Мета статті – визначити роль і вплив музично-виконавської діяльності в процесі формування творчої особистості майбутнього бакалавра музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійну освіту майбутні бакалаври музичного мистецтва отримують, опановуючи спеціальність 025 «Музичне мистецтво» у музичних академіях, класичних або педагогічних університетах. Перелік виконавських дисциплін у навчальних планах, складений дотримуючись автономії закладів вищої освіти, вимагає узгодженості їх із Стандартами вищої освіти, положеннями та вимогами щодо підготовки бакалаврів музичного мистецтва.

Фахова підготовка здобувачів освіти цієї спеціальності передбачає музично-виконавську діяльність, результатом якої є створення самостійної інтерпретації музичних творів в умовах публічного сценічного виступу. Інтерпретація виникає внаслідок самостійного переусвідомлення продукту первинної художньої творчості та є своєрідним показником досягнень виконавця. Враховуючи специфічність творчого мистецького середовища, особливого значення набуває формування творчої особистості майбутнього фахівця-музиканта, його творчих якостей особистості, перебудову психічних функцій, перехід від простих творчих виявів свідомості до більш складних. Це особливо яскраво реалізується у музичному навчанні, яке відбувається у

процесі художньої діяльності. Активне сприймання, переживання творів мистецтва, їх естетична оцінка створюють враження на духовну сутність особистості, пробуджують її творчий потенціал.

Творча особистість трактується нами як якісна характеристика індивіда, який здійснює творчу діяльність, виявляючи здатність до створення нового у різних галузях музичного мистецтва.

Унікальність музично-виконавської діяльності полягає в трансляції виконавцем художнього задуму композитора (автора) і прагненні донести його до слухача. Тому цей процес інтерпретації авторського тексту апіорі є творчим і безперечно займає важливе місце у творчому розвитку особистості.

Творча складова процесу виконавської діяльності майбутнього бакалавра музичного мистецтва закладена у Стандарті вищої освіти: перший (бакалаврський рівень), галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 025 «Музичне мистецтво», де «об'єктами вивчення є сукупність феноменів і проблем музичного мистецтва, створення та інтерпретація продуктів музичної творчості, вдосконалення гри на музичних інструментах, педагогічна майстерність в галузі музичної освіти» [4]. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) визначена як одна із важливих загальних компетентностей. До складу спеціальних (фахових) – входять «здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності, здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності, здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності, здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу, здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності, здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці» [4].

У програмних результатах навчання Стандарту за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» частина з них пов'язана з музично-виконавською діяльністю, а саме: демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності; використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті/вокалу/диригування/теорії, історії

музики/композиції; володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого / хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів; демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності; відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію; демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій, володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом [4].

Отже, нормативні документи наголошують на забезпеченні якості музичної освіти через застосування теорій та методів музично-виконавської діяльності, результатом чого має стати виконання сольної/ансамблевої програми, що проводиться у формі концертного виступу.

Музично-виконавська діяльність розглядається нами як творчий процес, у якому виконавець, поринаючи у художній задум твору намагається розкрити його слухачеві. Враховуючи багатоаспектність поняття «музично-виконавська діяльність», розглянемо вплив її на формування творчої особистості майбутнього бакалавра музичного мистецтва на прикладі інструментально-виконавської діяльності.

Нам імпонує наукове дослідження Т. Глушук, яка розглядає музично-виконавську діяльність «не тільки як системне явище, що функціонує у взаємодії музично-виконавської освіти, музично-творчої діяльності та музично-концертної практики, тобто у взаємодії таких елементів, як «виконавець», «музичний твір», «музично-виконавська школа», «музично-виконавська діяльність», «музично-виконавська творчість», «музично-концертна практика», а й як система стосунків, що виникають у процесі сприйняття музики, створення, відтворення, аналізу та оцінки музичних творів, тобто як феномен духовного життя суспільства, який визначає його соціокультурний простір» [1].

А. Зайцева виділяє особливості інструментально-виконавської творчості, що «передбачає емоційне та інтелектуальне осягнення музичної ідеї, створення на цій основі цілісного уявного художнього образу його втілення, тобто матеріалізації «ідеальної моделі» твору в реальному звучанні шляхом пошуку доцільних виконавських засобів, адекватних «закладеному» у музичному комплексі інтонаційної інформації» [2].

Суттєвим аспектом музично-виконавської діяльності є трактовка створених художніх образів як виконавцем так і слухачем, які в різних ступенях виявляють

емоційність і свідомість сприймання. Виконавська діяльність як складова творчості реалізується у створенні інтерпретації, яка забарвлюється артистизмом в умовах концертного виступу. Найвищим рівнем творчого самовираження виконавця є його виконавська майстерність, що виражається в здатності виносити на публіку результат власної творчості.

Майбутній бакалавр музичного мистецтва на етапі навчання працює над створенням власного творчо-інтерпретаторського стилю, враховуючи усвідомлення теорії та історії виконавства, відповідної методики навчання. Важливим для майбутнього фахівця є опанування сутності інтерпретаційного процесу, який пов'язаний з глибоким розумінням музичного твору, його художнього образу, з загальною та музичною культурою виконавця, його креативністю. Технічна майстерність є лише складовою інтерпретаційного процесу і недостатньою без творчого трактування образу, закладеного у нотному тексті автором.

Робота над партитурою є творчим процесом перетворення її на звуковий контент, який унікальний і суб'єктивний у виконанні кожним музикантом. Глибоке проникнення у зміст твору, врахування композиторських і редакторських вказівок, сприяють більш точному творчому прочитанню музичного твору, а творча уява із забарвленням власною харизмою і ціннісним усвідомленням створюють власний стиль інтерпретації. Тому таким важливим у процесі музичного виконавства є етап роботи над нотним текстом, коли відбувається аналіз твору, стилю композитора, його художнього задуму. В цьому процесі потрібно поєднати власні знання, виконавську техніку, міжпредметні зв'язки, фантазію і власну творчість. Удосконалення такої інтеграції відбувається у процесі репетиційної та концертної практики і складає зміст музично-виконавської діяльності.

Здатність до творчого самовираження, створення нових художніх образів у поєднанні з технічною майстерністю є основою музично-виконавської компетентності. Таким чином, виконавець є ретранслятором задуму композитора, який втілюється технічними засобами і доповнюється власним світосприйняттям в інтерпретації музичного твору, враховуючи основні стилістичні та музичні особливості.

Г. Карась наголошує, що «виконавська інтерпретація музичного твору пов'язана з тайною проникнення в його змістову, смислову та емоційну структуру». Вона зазначає, що «процес інтерпретації твору виконавцем у концертній ситуації є видом

комунікативно-художньої творчості, який залежить від кількох факторів. Перший – індивідуальність виконавця або артистична індивідуальність, складниками якої є світогляд, ступінь розвитку інтелекту, досвід емоційного життя, приналежність до того чи іншого художнього типу, вольові якості й риси характеру, культурний рівень, художній смак, професійна обдарованість, ступінь володіння технікою, артистизм тощо. За цих умов варто враховувати, що всякий індивід є продуктом певного соціального середовища й епохи. Другий фактор пов'язаний із історично обумовленою змінністю того, що можна назвати об'єктивними умовами побутування музичного мистецтва (еволюцією музичних стилів, розвитком техніки тощо). Багатомірність музичного твору, його фундаментальну основу забезпечує складне тематично-жанрове підґрунтя» [3, с. 96–97].

В освітньому процесі значна частина вивчення навчальних дисциплін спеціальності 025 «Музичне мистецтво» присвячена набуттю професійних виконавських навичок – автоматизованих дій та виконавської техніки, вільне володіння якою дозволить вирішувати художньо-творчі задачі. До того ж, оволодіння навичками творчої діяльності підвищує рівень виконавської майстерності в цілому, дозволяє сформуванню індивідуального стилю. Таким чином, для забезпечення якості музично-виконавської діяльності необхідна взаємодія автоматизму у виконанні технічних завдань, художньої виразності і творчості у створенні власної інтерпретації музичного твору. Цьому сприяє процес роботи виконавця над музичним твором під час численних репетицій, а результатом є творча самореалізація у концертному виконанні твору.

Вплив музично-виконавської діяльності на творчу особистість виконавця також полягає у тому, що, коли виконавець виявляє активність, самостійність, креативність у роботі над музичним твором, він перебуває у стані творчого процесу. Іноді виконавська майстерність та інтерпретація твору можуть підвищити цінність самого твору, але надзвичайно важливо, щоби музикант дотримувався точності задуму композитора, унікальності першоджерела.

Важливим фактором у вирішенні творчих завдань музично-виконавської діяльності відіграє музичне мислення, володіння інтонаванням як певною музичною мовою. Виконуючи музичні твори, музикант доповнює нотний текст композитора власним прочитанням крізь призму свого музичного мислення, емоційного стану, що в свою чергу, визначає ступінь цінності твору для слухача.

Опановуючи твори різної складності,

студенти-виконавці поступово розвивають свої творчі здібності, без яких музично-виконавська діяльність неможлива.

Основа дисциплін музично-виконавського циклу складають спеціальний інструмент, концертмейстерський клас, камерний ансамбль, інструментальний ансамбль, оркестровий клас, які безперечно сприяють творчому розвитку студентів.

Важливо дотримуватись творчої атмосфери у процесі роботи студента над твором як самостійно, так і з викладачем. Всі етапи роботи – від розбору тексту, роботи над технічними і художніми завданнями до цілісного виконання – інтерпретації твору мають бути наповнені творчими навчальними завданнями, результатом яких має стати готовність до концертного виступу.

Творчий стиль музичного процесу, атмосфера творчості на заняттях формують у майбутніх бакалаврів музичного мистецтва особливе мистецьке середовище, яке сприятиме створенню інтерпретацій як в сольному виконанні та і в колективному. Творчий процес сприяє формуванню виконавської культури студента, розвитку ініціативності та самостійності та прагненні у самовдосконаленні. Особистість викладача, його професійний рівень виступають прикладом для студента, а особиста зацікавленість і інтерес до професійного зростання студента – стимулами і мотивами до творчого розвитку.

Слід зазначити, що музично-теоретичні, методичні дисципліни у професійній підготовці майбутніх бакалаврів музичного мистецтва складають базис музично-виконавської діяльності, розвивають музичне мислення і формують відповідний досвід, які необхідні для творчого вирішення складних завдань у створенні художнього образу, підбору засобів виразності та стилістики. Значна роль у процесі формування творчої особистості майбутнього фахівця належить методикам викладання і навчання виконавських дисциплін.

Важливо залучати студентів до музично-виконавської діяльності через участь у концертах, професійних конкурсах, майстер-класах, адже вони стимулюють інтерес до відповідної діяльності, формують професійну компетентність. Концертно-виконавська практика сприяє творчій самореалізації майбутнього бакалавра музичного мистецтва, тому важливо забезпечити стабільність демонстрації музичних творів ними перед слухацькою аудиторією.

Протиріччя і тенденції сучасності вимагають доповнення традиційних концертних програм новими формами у виконавстві. Залучення студентів до музичних

проектів є активним засобом урізноманітнити музично-виконавську діяльність та сприяти формуванню творчої особистості студентів.

Так, вже понад п'ять років в Інституті мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка успішно реалізовується культурно-мистецький проєкт «Музичний антракт» за участю студентів спеціальності «Музичне мистецтво». Своєрідністю його є щотижнева презентація міні-програм з 5–6 концертних номерів різних стилів і жанрів під час перерви між заняттями в концертному холі інституту. За роки існування студентами і викладачами було підготовлено і представлено близько 130 міні-випусків концертних програм за участю понад 700 номерів. Позитивне комфортне мистецьке середовище та доброзичливість глядачів якнайкраще сприяють творчій самореалізації студентів як виконавців, акторів та ведучих. Унікальність даного проєкту в його варіативності та результативності, він розглядається нами як студентська мистецька творча лабораторія. Проєкт «Музичний антракт, будучи складовою концертно-виконавської діяльності студентів спеціальності «Музичне мистецтво», відрізняється широкою тематикою та жанровою палітрою концертних номерів. Це і тематичні програми, і звітні концерти численних інструментальних ансамблів, сольні та ансамблеві виступи студентів освітніх програм «Інструментальне виконавство» та «Сольний спів».

Найбільш результативними для розвитку творчої особисті виконавців ми вважаємо апробовані наступні культурно-мистецькі проєкти: «Мала філармонія», «Парад ансамблів», «Соліст оркестру», які наближали учасників до умов майбутньої професійної діяльності в умовах концертного сценічного виступу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Музично-виконавська діяльність майбутніх бакалаврів музичного мистецтва безперечно є дієвим засобом формування творчої особистості фахівця. Музикант, який є транслятором творчого задуму композитора слухачу, систематично долучається до процесу презентації його в умовах публічного виступу. Результативність музично-виконавської діяльності залежить від стабільності і наполегливості її учасників в опануванні виконавською майстерністю інтерпретації, самореалізації під час концертного сценічного виступу. Саме в цьому процесі відбувається творчий розвиток майбутнього бакалавра музичного мистецтва як активній формі освітнього процесу.

Узагальнюючи теоретичний матеріал щодо впливу музичного виконавської

діяльності на творчий розвиток фахівця, ми визначили результативні форми залучення, навели приклади реалізованих мистецьких проєктів.

До подальших напрямів дослідження вважаємо за доцільне віднести специфіку підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в умовах пандемії COVID-19, що вимагає пошуку нових форм музично-виконавської діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Глушук Т. В. Музично-виконавське мистецтво як об'єкт дослідження українського мистецтвознавства. *Культура і сучасність*. 2016. № 1. С. 87–91.

2. Зайцева А. Інструментально-виконавська творчість як засіб духовного становлення майбутнього вчителя музики. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: педагогіка. 2007. №10. С. 93–96.

3. Карась Г. Музично-виконавська діяльність як вид комунікативно-художньої творчості. *Культура – текст – особистість: українські перспективи*: зб. тез доповідей Всеукр. наук.-теор. конф., Київ. 2017. С. 95–97.

4. Стандарт вищої освіти: перший (бакалаврський рівень), галузь знань 02 *Культура і мистецтво, спеціальність 025 «Музичне мистецтво»*. [Чинний від 24.05.2019 № 727]. Київ : Вид. офіц. МОН України, 2019. 16 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/za_tverdeni%20standarty/2019/05/28/025-muzichne-mistetstvo-bakalavr.pdf

REFERENCES

1. Hlushchuk, T. V. (2016). *Muzychno-vykonavske mystetstvo yak obiekt doslidzhennia ukrainskoho mystetstvosnavstva*. [Musically-carrying out art as object of research of ukrainian study of artsummary]. Kyiv.

2. Zaitseva, A. (2007). *Instrumentalno-vykonavska tvorchist yak zasib dukhovnoho stanovlennia maibutnoho vchytelia muzyky*. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*. Serii: pedahohika. [Instrumental performance as a means of spiritual development of the future music teacher]. Kyiv.

3. Karas, H. (2017). *Muzychno-vykonavska diialnist yak vyd komunikatyvno-khudozhnoi tvorchosti*. *Kultura – tekst – osobystist: ukrainski perspektyvy*. [Musical and performing activities as a kind of communicative art]. Kyiv.

4. (2019). *Standart vyshchoi osvity: pershyi (bakalavrskiy riven), haluz znan 02 Kultura i mystetstvo, spetsialnist 025 «Muzychne mystetstvo»*. [Higher education standard of Ukraine. The first (bachelor) level of higher education. Specialty – 025 Music art]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОНДРАТЕНКО Ганна Григорівна –

кандидат педагогічних наук, заступник директора Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: творчий розвиток майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, формування професійно-особистісних цінностей студентів у мистецькому освітньому середовищі.

ПЛОХОТНЮК Олександр Сергійович –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії Навчально-наукового інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка студентів-музикантів на засадах аксіології.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KONDRATENKO Ganna Grygorivna – PhD

in Pedagogic Sciences, Vice-Director of the Institute of Arts of Borys Grinchenko Kyiv University.

Circle of scientific interests: Creative development of future bachelors of music art, formation of professional and personal values of students in the art educational environment.

PLOKHOTNYK Alexander Sergiyovych –

PhD in Pedagogic Sciences, docent of Department of Musical Arts and Choreography, Educational and Research Institute of Culture and Arts, Luhansk Taras Shevchenko National University

Circle of scientific interests: professional training of students-music on the basis of axiology.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2021 р.